

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ)

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

**ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНИХ ЧИТАНЬ**

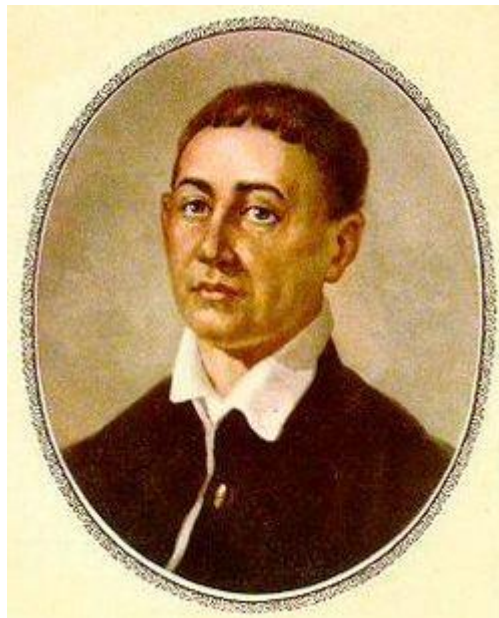
WITHIN THE FRAMEWORK OF THE UKRAINIAN-
CHINESE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC PROJECT
"EDUCATION IN A GLOBALIZED SOCIETY:
PHILOSOPHY, MANAGEMENT, CULTURE (CURRENT
TRENDS, ECONOMIC OPTIONS AND INTERNATIONAL
PRACTICES)"

ОДЕСА-БЕНБУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ)

до 300-річчя з Дня народження

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Програма та матеріали міжнародних читань

Within the framework of the Ukrainian-Chinese educational and scientific
project

"EDUCATION IN A GLOBALIZED SOCIETY: PHILOSOPHY,
MANAGEMENT, CULTURE (CURRENT TRENDS, ECONOMIC OPTIONS
AND INTERNATIONAL PRACTICES)"

Одеса-Бенбу
2022

УДК: 101.1

Затверджено до видання вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 5 від 25 листопада 2021 р.)

Рецензенти:

Кадієвська І. А., доктор філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, політології, психології і права Одеської державної академії будівництва та архітектури

Рибка Н. М., кандидат філос. н., доцент кафедри філософії та методології науки Національний університет «Одеська політехніка»

Філософська спадщина Григорія Сковороди. Програма та Матеріали Міжнародних Сковородинівських читань (27 жовтня 2021 р.) / За заг. редакцією О. Б. Петінової; Університет Ушинського, Аньхойський університет фінансів та економіки. – Одеса-Бенбу, 2022. – 78 с.

27 жовтня 2021 року напередодні 300-річчя з Дня народження національного мислителя Григорія Савовича Сковороди пройшли Міжнародні Сковородинівські читання. Григорій Сковорода є найяскравішим представником української філософії. Він створив оригінальне вчення, джерелами якого були антична філософія, стоїцизм, епукуреїзм, неоплатонізм, а також християнська світоглядна картина світу.

Готуючись до святкувань, в рамках Меморандуму про співробітництво кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського разом з Аньхойським університетом фінансів та економіки (Anhui University of Finance and Economics) (КНР) організували міжнародну зустріч. До неї долучились ЗВО – партнери Університету Ушинського: Львівський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Державний університет «Одеська політехніка», Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Черкаський державний технологічний університет, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Одеський національний морський університет.

Збірник включає програму заходу та матеріали.

Майстерність протиставлення світів в Сковороди невідемна: день-ніч, голова-хвіст, старе-нове, їжа-отрута, зима-літо. Він позначає це як два світи, що утворюють два шляхи життя та складаються з природи видимої та невидимої натури. Тварини є основою видимого світу, а другий - Біблія, Бог. Григорій Савович навчає всюди бачити подвійність, у прихованому бачити сильне та могутнє, найменший елемент рухає механізми, а рух - це життя.

Про значення символів, їх роль в творах Сковороди можна говорити завжди, і щоразу буде помічено новизну. І для дослідження, пізнання філософії Григорія Савовича варто перш за все проникнутись сенсом символізму в його роботах.

Список використаних джерел:

1. https://studexpo.ru/5060/literatura/simvolizm_grigoriya_skovorodi
2. <https://tyzhden.ua/Columns/50/202442>

Я. Урізченко, З. Атаманюк
Університет Ушинського, Одеса

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА БУТІЙНІСТЬ АРХЕТИПІЧНИХ ОБРАЗІВ У КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРИ

В нашому дослідженні ми маємо на меті дослідити уявлення про архетипи як практичну реалізацію світоглядних принципів філософів як українського (Г.Сковорода) так і західноєвропейського (К.Юнг) народів

Архетипи (грец. ἀρχή – початок, походження; тиров – відбиток, форма, зразок) – у широкому розумінні – наскрізні символічні структури культури, що асоціюють певний тематичний матеріал свідомого та підсвідомого функціонування людських цінностей. Архетипи можна розглядати як певні інваріантні (постійні) структури культури, що в тому чи іншому варіантно-образному втіленні проходять через увесь масив історії культури. Архетипи дають підставу вважати, що коли історичний розвиток іде за схемою спіралі, то всередині цього процесу не може бути прогалини. Спіралі історії накручуються на центральні, стрижневі цінності, які, збагачуючись, не гинуть, а постійно відроджуються в нових формах, перетворюючи сучасність на всечасність метаісторії. Своєю символічністю архетипи відрізняються від філософських категорій, які репрезентують загальні роди предметного буття та його змістове уявлення через універсальні поняття, тобто виступають як найширші рубрикації природи, суспільства та мислення. Архетипи специфіковані лише відносно культури (а не буття загалом) як ті семіотичні утворення, що мають ціннісне наповнення. З ідейно-змістового боку свого символізму архетипи є пресупозиціями, тобто схильностями до реалізації певних образів чи ідей, прототипами або можливостями здійснення цих ідей в культурних процесах.

Поняття «архетип» ввели піфагорійці та розвивали Платон і платонівські школи в розумінні символічного позначення «одвічних ідей» (ейдосів), що стоять за діяннями людини. Термін «архетип» використали стоїки в концепції пролепсису, яка доводила існування первісної схильності пізнання до набуття певних форм. Як ідеальні зразки чи прообрази творинь світу та його духовного прозирання людьми, архетипи розглядалися у творах Діонісія Ареопагіта, Дж. Бруно, Й. Кеплера, Г. Сковороди. Розробляючи типологію світів, Сковорода виділяє особливий символічний світ (у сучасному розумінні – це той світ, що позначає об'єктивну царину культури). Цей світ організований за певними знаково-алегоричними фігурами (чи емблемами) типу зерна та рослини (символи вічного циклу життя, нездоланності творчого начала духу тощо), змія (символ диявола, омани, темряви, спокуси марновірства тощо), сонця як головного прообразу, що генерує символічні форми. У функції праформ чи «дороговказів буття» архетипи трактуються в творчості А. Данте, Й. Гете, Т. Манна. Розглядаючи міфологічне бачення світу як втілення архетипічної структури людського буття, Т. Манн підкреслював, що архетип виступає «як первісний зразок, вихідна форма буття, позачасова схема, прадавня формула, в яку вкладається життя, що усвідомлює себе, намагаючись знову набутти колись запрограмованих рис». Такі первісні зразки символізації програм життя закладені в Біблії (алегорії віри, гріха, спокуси пізнання, готовності до жертви та прощення тощо), народному епосі та міфах (образи трави безсмертя, сліпоті у власній долі, героїчного виклику надприродного чи непізнаним силам, служіння людям тощо).

У наш час у психологічному плані вчення про архетипи розробляв К. Юнг, пов'язуючи їх із символічними структурами «колективного підсвідомого» типу «самість» (особистість власного Я), «маска» (соціальні ролі, що заміщують справжню суть особи, – псевдо-Я), «тінь» (анти-Я, демон), «аніма» (образ жіночності) та ін. Мається на увазі те, що, занурюючись у глибини власної психіки, людина знаходить там колективні уявлення людського роду. Що глибші рівні індивідуальної психіки досліджуються, то виразніше висуваються на перший план загальнолюдські людські символи життя. І хоч підхід Юнга стосується психологічних механізмів функціонування загальнолюдських символічних структур індивідуальної свідомості, тобто становить один зі специфічних аспектів дослідження архетипів, він характеризує деякі їхні істотні риси. Йдеться про архетип як свого роду «духовні матриці», що генерують фундаментальні семіотичні образи культури відповідно до змістових запитів певних етапів її розвитку. Оскільки такі запити є історичними, самі образи можуть змінюватися при збереженні структурно-символічної будови прообразів, що їх асоціюють.

Існують також національні архетипи, що, за М. Гайдеггером, у ментальності різних народів можуть позначатися алегоріями типу «Дім» (символ святого доквілля буття, особливого відчуття, напр., Шевченків вислів:

«В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля»), «Поле» (символ життєвого топосу, джерела існування), «Храм» (символ святинь). Це загальні архетипи національної свідомості, але існують і специфічні для кожної національної культури архетипів її самоідентифікації. Реконструкції таких архетипів дають фактичну підставу для оцінки певних культурних явищ як національних феноменів. Так, можна провести емпіричне дослідження наскрізності певних культурних структур для всіх фаз розвитку етносу та нації і таким чином виділити архетип національної індивідуальності народу. До таких наскрізних структур української культури належить архетипічний комплекс розуміння світу як книги, «тексту Бога», коли реальні речі трактують не тільки в природ. статусі, а й як знаки Божої мудрості чи Софії, земного втілення найвищих смислів, що асоціюють «радісне художество».

Такий паралелізм символічних зображення життя людини та природи простежується в українській культурі від «Слова о полку Ігоревім» до української літературної класики, він підсилюється концепцією символічного антропоцентризму, що народилася в середині язичницької ідеології та набула потім виразного розкриття у Г. Сковороди. У відповідь на кризу західноєвропейського менталітету, яка була пов'язана з переоцінкою в 17 ст. місця людини у Всесвіті, зумовленою перемогою ідеї М. Коперника про периферійне положення Землі в Сонячній системі, Г. Сковорода стверджує тезу: якщо людина перестала бути центром світу, то вона сама становить особливий світ. Цей світ зі знаково-алегоричного боку зберігає своє центральне місце в бутті, що символізоване людським серцем як органом єднання з Абсолютом, Богом, Вічністю, емблемою якої є Сонце. Отже, геліоцентризм здобуває символічну паралель у кордоцентризмі. Тим самим зберігається архетипічне значення образу серця як символу «внутрішньої людини», знаку глибин душевного життя та основи моральності. Цей архетип був притаманний українській культурі, починаючи від книжності України-Русі, і позначився надалі на творах К. Транквіліона-Ставровецького, П. Юркевича, М. Гоголя, аж до поезії П. Тичини.

Найбільш відомою працею, у якій автор простежує еволюцію свого духовного становлення є автобіографічна робота К.Юнга “Спогади. Сновидіння. Роздуми”. Не заглиблюючись у сутнісний смисл названої роботи, слід зазначити, що у ній К.Юнг змальовує себе не менше, не більше, як боголюдиною. Такої вершини самовдосконалення автор досяг завдяки численним зустрічам з мертвими та богом, а ще – невсипущої праці. Як бачимо, К.Юнг це не Августин, не Сковорода, навіть не Петрарка і не Ніцше. Зі сторінок книги постає життя як наочний приклад втілення певних світоглядних теорій, які вибудували героїчний міф про надлюдину, яка пройшла “індивідуалізацію”, переживши жахливе зіткнення з потойбічними істотами (архетипами) власного трансцидентського світу (колективного підсвідомого). Цілком логічно автобіографія нагадує життєво неправдиву концепцію, штучне утворення, таку собі незвичайну історію про екстраординарного індивіда, який незрозумілим чином прожив поза часом та втік від історії.